



Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA HENRIKA SAUGMANDSGORA ĒES
[HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE] SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 2. jūnijā¹

Lieta C-119/15

**Biuro podróży “Partner” Sp. z o.o., Sp. komandytowa w Dąbrowie Górniczej
pret
Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**

(Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny (Varšavas Apelācijas tiesa, VI Civillietu nodaļa,
Polija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Patērētāju tiesību aizsardzība — Direktīva 93/13/EK —
Direktīva 2009/22/EK — Tāda tiesas nolēmuma, ar kuru konstatēts līguma tipveida noteikumu
negodīgums, erga omnes iedarbība no brīža, kad tas ierakstīts publiskajā reģistrā — Finansiāla sankcija,
kas noteikta pārdevējam vai piegādātājam, kurš savos tipveida līgumu noteikumos izmantojis identisku
vai līdzvērtīgu noteikumu, ja viņš nav tās tiesvedības dalībnieks, kuras mērķis ir konstatēt noteikuma
negodīgumu — Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants — Tiesības tikt uzklautam

I – Ievads

1. Tiesas lēmums, ar kuru konstatēts patērētāja līgumā minēta noteikuma negodīgums, protams, var būt saistošs kā juridisks precedents. Vai tādējādi dalībvalstis var piešķirt *erga omnes* iedarbību šādam lēmumam, lai tas būtu saistošs pārdevējiem vai piegādātājiem, kuri nav tiesvedības dalībnieki? Par to ir Tiesai uzdotais jautājums šajā lietā.
2. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz pārdevēja vai piegādātāja un Polijas konkurences aizsardzības un patērētāju aizsardzības valsts iestāžu strīdu par soda naudas noteikšanu šim pārdevējam vai piegādātājam, pamatojot ar to, ka viņš savos līgumos ar patērētājiem izmanto līguma tipveida līguma noteikumus, kuri tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem tiem noteikumiem, kuri iepriekš tika atzīti par negodīgiem un kā tādi ierakstīti publiskā reģistrā, lai gan šis pārdevējs vai piegādātājs nav bijis tiesvedības dalībnieks, kurā konstatēts reģistrā ierakstīto noteikumu negodīgums.
3. Iesniedzējtiesa uzdod Tiesai jautājumu būtībā galvenokārt par to, vai Direktīvas 93/13/EEK² 6. panta 1. punkts un 7. pants, skatot tos kopā ar Direktīvas 2009/22/EK³ 1. un 2. pantu, nepieļauj tādu regulējumu, kāds ir tajā strīdā, ko šī tiesa izskata.

1 — Oriģinālvaloda – franču.

2 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.).

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīva 2009/22/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (OV 2009, L 110, 30. lpp.).

4. Šajā kontekstā Tiesai tiek lūgts vēl nebijušā veidā noteikt dalībvalstu procesuālo autonomiju saistībā ar Direktīvu 93/13 un taisnīgu līdzsvaru starp patērētāju efektīvu aizsardzību pret negodīgiem noteikumiem un komersanta tiesībām tikt uzklausītam, kas ir garantētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā (turpmāk tekstā – “Harta”).

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Direktīva 93/13

5. Direktīvas 93/13 3. pantā ir noteikts:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot to saturu, it īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

[..]

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

6. Attiecībā uz līguma noteikuma negodīguma noteikšanu šīs direktīvas 4. panta 1. punktā ir noteikts:

“1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.”

7. Minētās direktīvas 6. panta 1. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un, ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

8. Direktīvas 93/13 7. pantā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

2. Šā panta 1. punktā minētie līdzekļi ietver noteikumus, saskaņā ar kuriem personas vai iestādes, kurām atbilstoši valsts tiesībām ir likumīgas intereses patērētāju aizsardzībā, var saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem iesniegt prasību tiesā vai kompetentās pārvaldes iestādēs, lai panāktu lēmumu par to, vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi, un, lai minētās personas vai iestādes varētu piemērot atbilstošus un efektīvus līdzekļus šo noteikumu ilgstošas izmantošanas novēršanai.

3. Pienācīgi ņemot vērā valstu tiesību aktus, 2. punktā minētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus var atsevišķi vai kopā vērst pret vairākiem pārdevējiem vai piegādātājiem vienā un tajā pašā tautsaimniecības nozarē vai to apvienībām, kuras izmanto vai iesaka izmantot tos pašus vispārējos līguma noteikumus [līguma tipveida noteikumus] vai līdzīgus noteikumus.”

9. Direktīvas 93/13 8. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis var pieņemt vai saglabāt stingrākus noteikumus nekā tie, kas paredzēti šajā direktīvā, ciktāl tie atbilst līgumam.

10. Direktīvas 93/13 8.a panta 1. punkts ir formulēts šādi⁴:

“1. Ja dalībvalsts pieņem noteikumus saskaņā ar 8. pantu, tā informē Komisiju par to, kā arī par visiem turpmākiem grozījumiem, it īpaši, ja minētie noteikumi:

[..]

— ietver līguma noteikumu sarakstus, ko uzskata par negodīgiem.”

2) Direktīva 2009/22

11. Direktīvas 2009/22 redakcijā, kas bija spēkā pamatlīetas faktu rašanās laikā, 1. pantā “Darbības joma” ir noteikts:

“1. Lai nodrošinātu iekšējā tirgus sekmīgu darbību, šīs direktīvas mērķis ir tuvināt dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz lietas ierosināšanu par aizliegumu, kas minēts 2. pantā un kā mērķis ir aizsargāt patērētāju kopējās intereses, kuras iekļautas pielikumā uzskaitītajās direktīvās.

2. Šajā direktīvā pārkāpums nozīmē jebkādu rīcību, kas ir pretrunā pielikumā uzskaitītajām direktīvām, kuras transponē tos dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā, un kas kaitē 1. punktā minētajām kopējām interesēm.”

12. Direktīvas 2009/22 I pielikuma “Direktīvu saraksts, kas minēts 1. pantā” 5. punktā ir minēta Direktīva 93/13.

13. Direktīvas 2009/22 2. panta “Lietas ierosināšana par aizliegumu” 1. punktā ir noteikts:

“1. Dalībvalstis izraugās tiesas vai administratīvas iestādes, kas ir kompetentas pieņemt lēmumus tiesvedībā, kuru uzsākušas tiesīgās iestādes 3. panta nozīmē, lai panāktu:

a) nolēmumu ar visu pienācīgo lietderību, vajadzības gadījumā ar saīsināto tiesāšanās procedūru pieprasot izbeigt vai aizliegt jebkādus pārkāpumus;

4 — 8.a pants vēl nebija spēkā pamatlīetas faktu rašanās laikā. Šis pants tika ieviests ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Direktīvu 2011/83/ES par patērētāju tiesībām un ar kuru groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44 un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV 2011, L 304, 64. lpp.). Atbilstīgi tās 28. panta 2. punktam Direktīva 2011/83 tiek piemērota līgumiem, kuri noslēgti pēc 2014. gada 13. jūnija.

- b) ja vajadzīgs, tādus pasākumus kā lēmuma publicēšana pilnībā vai daļēji veidā, ko uzskata par atbilstīgu, un/vai korektīva paziņojuma publicēšana nolūkā novērst pārkāpuma seku turpināšanos;
- c) ciktāl atļauj attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēma, lai nodrošinātu lēmumu izpildi, rīkojumu pret zaudējošu atbildētāju par maksājumu valsts kasē vai jebkuram saņēmējam, ko izraugās saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ja tiesu vai administratīvu iestāžu noteiktā termiņā nav izpildīts lēmums, fiksētā apmērā par katru kavēto dienu vai jebkuru citu summu, kas noteikta valsts tiesību aktos.”

B – Polijas tiesības

1) Likums par konkurences un patērētāju aizsardzību

14. 2007. gada 16. februāra *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów* (Likums par konkurences un patērētāju aizsardzību, *Dz. U.* Nr. 50, 331. sadaļa) 24. panta 1. punktā un 2. punkta 1) apakšpunktā, redakcijā, kas piemērojama pamatlietā, ir noteikts⁵:

“1. Ir aizliegta tādas prakse, kas kaitē patērētāju kolektīvajām interesēm.

2. Prakse, kas kaitē patērētāju kolektīvajām interesēm, ir jebkāda pārdevēja vai piegādātāja prettiesiska rīcība, kas pārkāpj šīs intereses, it īpaši:

- 1) tādu līguma tipveida noteikumu izmantošana, kuri bijuši iekļauti par prettiesiskiem atzītu līguma tipveida noteikumu reģistrā, kas ir norādīts 1964. gada 17. novembra Likuma par Civilprocesa kodeksu 479.⁴⁵ pantā (*Dz. U.* Nr. 43, grozītā 296. sadaļa)”.

15. Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 26. panta 1. punktā ir noteikts:

“1. Ja [Konkurences un patērētāju aizsardzības iestādes priekšsēdētājs] konstatē 24. pantā norādītā aizlieguma pārkāpumu, viņš pieņem lēmumu, kurā atzīts, ka ar attiecīgo praksi tiek kaitēts patērētāju kolektīvajām interesēm, un pieprasa tās izbeigšanu [..].”

16. Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 106. panta 1. punkta 4) apakšpunktā ir noteikts šādi:

“1. [Konkurences un patērētāju aizsardzības iestādes priekšsēdētājs] var ar lēmumu pārdevējam vai piegādātājam noteikt naudas sodu, kura apmērs nedrīkst pārsniegt 10 % no apgrozījuma iepriekšējā finanšu gadā pirms soda naudas noteikšanas, ja šis pārdevējs vai piegādātājs kaut vai neapzināti:

[..]

- 4) ir izmantojis praksi, kas kaitē patērētāju kolektīvajām interesēm 24. panta izpratnē.”

5 — No nolēmuma par prejudiciāla jautājuma uzdošanu izriet, ka Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 2. punkta 1) apakšpunkts ir Polijas tiesību pielāgojums Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 19. maija Direktīvai 98/27/EK par aizliegumu saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (OV 1998, L 166, 51. lpp.), kas no 2009. gada 29. decembra tika atcelta un aizstāta ar Direktīvu 2009/22.

2) Civilprocesa kodekss

17. 1964. gada 17. novembra *Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego* (Likums par Civilprocesa kodeksu; *Dz. U.*, 2014, 101. sadaļa; turpmāk tekstā – “Civilprocesa kodekss”) redakcijā, kas piemērojama pamatlīdētā, 479.⁴² panta 1. punktā, 479.⁴³ un 479.⁴⁵ panta 1.–3. punktā ir noteikts⁶:

“479.⁴² pants

1. Ja prasība ir apmierināta, tiesa sprieduma rezolutīvajā daļā atspoguļo par prettiesiskiem atzītu līguma tipveida noteikumu saturu un aizliedz to izmantošanu.

479.⁴³ pants

Galīgais spriedums attiecībā uz trešajām personām ir spēkā no brīža, kad līguma tipveida noteikums, kas atzīts par prettiesisku, tiek iekļauts reģistrā, kurš minēts 479.⁴⁵ panta 2. punktā.

479.⁴⁵ pants

1. Galīgā sprieduma, ar kuru apmierināta prasība, kopiju tiesa nodod [Konkurences un patērētāju aizsardzības iestādes priekšsēdētājam].

2. [Konkurences un patērētāju aizsardzības iestādes priekšsēdētājs], pamatojoties uz 1. punktā minētajiem spriedumiem, veido par prettiesiskiem atzītu līguma tipveida noteikumu reģistru.

3. Reģistrs, kas minēts 2. punktā, ir publisks.”

III – Fakti un pamatlīdētā, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

18. Ar 2011. gada 22. novembra lēmumu *Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Konkurences un patērētāju aizsardzības iestāde, Polija; turpmāk tekstā – “UOKiK”) priekšsēdētājs noteica naudas sodu 21 127 Polijas zlotu (PLN) (aptuveni EUR 4940) apmērā sabiedrībai *HK Zakład Usługowo Handlowy “Partner” Sp. z o.o.* (turpmāk tekstā – “*HK Partner*”), kas veic saimniecisko darbību tostarp arī tūrisma pakalpojumu jomā. Šis lēmums tika pieņemts saskaņā ar Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 1. punktu un 2. punkta 1) apakšpunktu, kā arī ar 106. panta 1. punkta 4) apakšpunktu, pamatojot ar to, ka *HK Partner* ir izmantojis tādas ceļojumu pārdošanas līguma tipveida noteikumus, kuri tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem noteikumiem, kas iepriekš ir atzīti par prettiesiskiem, pēc tam reģistrēti noteikumu publiskajā reģistrā, kas minēts Civilprocesa kodeksa 479.⁴⁵ panta 2. punktā (turpmāk tekstā – “negodīgo noteikumu reģistrs”)⁷.

19. *HK Partner* iesniedza *Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Apgabaltiesa Varšavā – Konkurences un patērētāju aizsardzības tiesa; turpmāk tekstā – “SOKiK”) sūdzību par UOKiK priekšsēdētāja 2011. gada 22. novembra lēmumu, prasot šā lēmuma atcelšanu un pakārtoti – finansiālā soda samazināšanu. Tiesvedības SOKiK laikā notika *HK Partner* sadalīšana, kuras rezultātā prasītāja sabiedrība *Biuro Podróży “Partner” Sp. z o.o.* (turpmāk tekstā – “*Biuro Podróży*”

6 — No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka Civilprocesa kodeksa 479.⁴² panta 1. punkts, 479.⁴³ pants un 479.⁴⁵ panta 1.–3. punkts Polijas tiesībās tika ieviesti, lai transponētu Direktīvu 93/13.

7 — Jānorāda, ka termins “negodīgs” nav minēts Polijas tiesību aktos, kuros drīzāk tiek izmantots termins “prettiesisks” (skat. šo secinājumu 14.–17. punktu). Es tomēr atļaušos uzskatīt, ka abiem terminiem ir viena un tā pati nozīme, ņemot vērā, ka Polijas tiesību akti tika pielāgoti Savienības tiesībām. Apstrīdētie noteikumi, ko izmantoja *HK Partner*, attiecas uz līguma dalībnieku, proti, patērētāju, atbildību par zaudējumiem, kas radušies viņa dēļ vai to personu dēļ, kuri ir viņa apgādībā, par *HK Partner* atbildības izslēgšanu, ja iestājas daži notikumi, kā arī attiecībā uz to pakalpojumu vērtības neatmaksāšanu, kurus līguma dalībnieks neizmanto. Piemēram, viens no apstrīdētajiem noteikumiem formulēts šādi: “[*HK Partner*] neatlīdzina pakalpojumu vērtību, kurus līguma dalībnieks neizmanto savas vainas dēļ”.

“Partner”) pārņēma visas *HK Partner* tiesības un pienākumus, kas saistīti ar darbību tūrisma jomā. Ar 2013. gada 19. novembra lēmumu *SOKiK* noraidīja prasību, piekritot *UOKiK* priekšsēdētāja vērtējumam par *HK Partner* izmantoto noteikumu līdzvērtību tiem noteikumiem, kas iekļauti negodīgo noteikumu reģistrā.

20. *Biuro podróży Partner* iesniedza apelācijas sūdzību *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu nodaļa, Polija), kurā prasīja *UOKiK* priekšsēdētāja 2011. gada 22. novembra lēmuma atcelšanu un pakārtoti *SOKiK* 2013. gada 19. novembra lēmuma atcelšanu un lietas nodošanu atpakaļ šai tiesai atkārtotai izskatīšanai.

21. *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu nodaļa), kurai ir šaubas par Savienības tiesību interpretāciju, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai, ņemot vērā [Direktīvas 93/13] 6. panta 1. punktu un 7. pantu, skatītu kopā ar [Direktīvas 2009/22/] 1. un 2. pantu, līguma tipveida noteikumiem, kas atzīti par prettiesiskiem ar likumiskā spēkā stājušos tiesas spriedumu un reģistrēti aizliegto līguma tipveida noteikumu reģistrā, pēc satura identisku līguma tipveida noteikumu piemērošana tiek uzskatīta par tāda uzņēmēja prettiesisku darbību, kurš nepiedalījās tiesvedībā, kuras noslēgumā tika izdarīta iekļaušana aizliegto līguma tipveida noteikumu reģistrā, kas atbilstoši valsts tiesību aktiem ir prakse, kura pārkāpj patērētāju kolektīvās intereses un kuras ir pamats naudas soda uzlikšanai valsts administratīvajā procedūrā?

2) Vai, ievērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta trešo daļu, otrās instances tiesa, par kuras nolēmumu, kas pieņemts par apelācijas sūdzību, var iesniegt kasācijas sūdzību, kā tas ir paredzēts Polijas Republikas Civilprocesa kodeksā, ir tiesa, kuras nolēmumi nav pārsūdzami atbilstoši valsts tiesībām, vai arī šāda tiesa ir *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa, Polija), kam ir kompetence izskatīt kasācijas sūdzību?”

22. Ņemot vērā skaidro Tiesas judikatūru par LESD 267. panta trešās daļas interpretāciju⁸, otrais prejudiciālais jautājums nerada jaunus tiesību jautājumus. Tāpēc secinājumi jāizdara tikai par pirmo prejudiciālo jautājumu, kurš iepriekš nav izskatīts.

23. Rakstveida apsvērumus iesniedza Polijas valdība, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēdē, kas notika 2016. gada 9. martā, piedalījās Polijas valdība, kā arī Komisija.

8 — Skat. it īpaši 2002. gada 4. jūnija spriedumu *Lyckeskog* (C-99/00, EU:C:2002:329, 16.–19. punkts) un 2008. gada 16. decembra spriedumu *Cartesio* (C-210/06, EU:C:2008:723, 75.–79. punkts).

IV – Juridiskā analīze

A – Ievada apsvērumi

1) Par Polijas patērētāju aizsardzības sistēmu pret negodīgiem noteikumiem

24. Vispirms nedaudz sīkāk jāaplūko Polijas patērētāju aizsardzības sistēma pret negodīgiem noteikumiem, kurā ieviesti trīs negodīgu noteikumu kontroles veidi, proti, individuālā kontrole, abstraktā kontrole un administratīvā kontrole⁹.

25. Individuālā kontrole tiek veikta vispārējās jurisdikcijas tiesās patērētāju, pārdevēju un piegādātāju strīdos par to noteikumu negodīgumu, kas norādīti konkrētos līgumos. Tiesas nolēmums par individuālo kontroli ir saistošs tikai tiesvedības dalībniekiem.

26. Turpretī abstrakto kontroli veic specializēta tiesa, proti, *SOKiK*, un tā notiek atbilstoši īpašai procedūrai, kas reglamentēta Civilprocesa kodeksa 479.⁴² panta 1. punktā, 479.⁴³ pantā un 479.⁴⁵ panta 1.–3. punktā¹⁰. Šī kontrole, kas attiecas tikai uz noteikumiem, kuri iekļauti līguma tipveida noteikumos, mērķis ir izslēgt negodīgus noteikumus. *SOKiK* vērtējuma pamatā ir apstrīdētā noteikuma formulējums, un tādējādi tas nav atkarīgs no veida, kādā šis noteikums tiek izmantots attiecīgos līgumos¹¹. *SOKiK* tostarp var vērsties ikviens patērētājs, kuru saista vai nesaista līgums, nevalstiskās organizācijas, kas darbojas patērētāju interešu aizsardzības jomā, kā arī *UOKiK* priekšsēdētājs¹².

27. Ja *SOKiK*, veicot abstrakto kontroli, pieņem lēmumu par kāda līguma tipveida noteikumu noteikuma negodīgumu, tā atbilstīgi civilprocesa likuma 479.⁴² panta 1. punktam sava sprieduma rezolutīvajā daļā atspoguļo apstrīdētā noteikuma saturu un aizliedz tā izmantošanu. Galīgais spriedums, ar kuru tiek apmierināta prasība, pēc tam tiek publicēts, un *UOKiK* priekšsēdētājs par negodīgu atzīto noteikumu iekļauj negodīgu noteikumu reģistrā, ko uztur *UOKiK* priekšsēdētājs. Polijas valdība uzskata, ja noteikums iekļauts reģistrā, to nav iespējams labot vai no tā izslēgt.

28. Polijas valdība uzskata, ka administratīvā kontrole ir cieši saistīta ar abstrakto kontroli, jo ar to tiek īstenoti *SOKiK* nolēmumi. Administratīvajā kontrolē *UOKiK* priekšsēdētājs pārbauda, vai apstrīdētais noteikums ir vienāds vai līdzvērtīgs līguma noteikumam, kas iekļauts negodīgu noteikumu reģistrā, it īpaši attiecībā uz apstrīdētā noteikuma saturu un tā ietekmi uz patērētāju. Lai tas būtu līdzvērtīgs, nav nepieciešams, lai salīdzināmo noteikumu saturs būtu identisks. Pietiek, ja konstatē, ka apstrīdētais noteikums atbilst šajā reģistrā iekļautā noteikuma gadījumam. Īpašos apstākļos pārdevējam vai piegādātājam, kura līguma tipveida noteikumi ir administratīvās kontroles objekts, parasti nav iespējams apstrīdēt apstrīdētā noteikuma negodīgumu, bet tikai tā līdzvērtību tiem noteikumiem, kuri jau ir iekļauti reģistrā.

9 — Turpmākā Polijas sistēmas izklāsta pamatā ir informācija, ko sniedz iesniedzējtiesa un ko papildina Polijas valdība, kura, šķiet, netika apstrīdēta. Saistībā ar Polijas sistēmu skat. Trzaskowski, R., *Skutki uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone i jego wpisu do rejestru w sferze przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.i.k.) w świetle orzecznictwa Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, Prawo w działaniu sprawy cywilne, 20/2014, 123. lpp. Polijas patērētāju aizsardzības sistēma tika grozīta ar 2015. gada 5. augusta likumu, ar kuru groza Likumu par konkurenci un patērētāju aizsardzību, kā arī dažus citus likumus (*Dz. U.*, 2015, 1634. sadaļa). Tomēr šie grozījumi stājās spēkā tikai 2016. gada 17. aprīlī, tādējādi tiesvedības, kas uzsāktas pirms šī datuma, notika, ievērojot iepriekšējos likumus (ši likuma 8. pants).

10 — Skat. šo secinājumu 17. punktu.

11 — Atbilstīgi Polijas valdības izteikumiem *SOKiK* abstraktajā kontrolē nosaka attiecīgā noteikuma “normatīvo saturu”.

12 — Atbilstīgi Likuma par konkurenci un patērētāju aizsardzību 479.³⁸ panta 1. un 2. punktam abstrakto kontroli var iniciēt reģionālais patērētāju aizsardzības ombuds, kā arī ar dažiem nosacījumiem ārvalstu organizācija, kas iekļauta to organizāciju sarakstā, kurām ir tiesības dalībvalstīs uzsākt darbību, lai konstatētu līgumu tipveida noteikumu prettiesiskumu, šis saraksts publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

29. Ja *UOKiK* priekšsēdētājs konstatē Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 2. punkta 1) apakšpunkta pārkāpumu¹³, viņš ar lēmumu aizliedz praksi, kas aizskar patērētāju kolektīvās intereses, un atbilstīgi šā likuma 106. panta 1. punkta 4) apakšpunktam eventuāli pārdevējam vai piegādātājam nosaka naudas sodu.

30. *UOKiK* priekšsēdētāja lēmumi ir pakļauti *SOKiK* – kā pirmās instances tiesas – un *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu nodaļa) – kā otrās instances tiesas – veiktai tiesu kontrolei¹⁴. No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka šīs tiesu kontroles mērķis ir pārbaudīt nevis apstrīdētā noteikuma negodīgumu, bet gan tikai tā līdzvērtību citiem noteikumiem, kuri iekļauti negodīgo noteikumu sarakstā.

2) Par pirmā prejudiciālā jautājuma saturu

31. No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka ir šaubas par Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 2. punkta 1) apakšpunkta, kā arī Civilprocesa kodeksa¹⁵ 479.⁴³ panta interpretāciju, kas izraisa viedokļu atšķirības gan judikatūrā, gan arī doktrīnā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šajā jomā ir divas pretējas tēzes.

32. Atbilstīgi pirmajai tēzei, kuru pamatlietā aizstāv *UOKiK* priekšsēdētājs un kuras pamatā ir Civilprocesa kodeksa 479.⁴³ panta gramatiska interpretācija, saistībā ar abstrakto kontroli *SOKiK* pieņemtajiem lēmumiem ir *erga omnes* iedarbība attiecībā uz visiem pārdevējiem un piegādātājiem no to iekļaušanas negodīgo noteikumu reģistrā brīža¹⁶ (turpmāk tekstā – “pirmā tēze par interpretāciju”).

33. Atbilstīgi otrajai tēzei, kādu to apraksta iesniedzējtiesa un Polijas valdība, *SOKiK* lēmums, ar kuru tiek konstatēts liguma tipveida noteikuma prettiesiskums, attiecas tikai uz konkrētu noteikumu, kas tiek aplūkots tiesvedībā, un tas ir saistošs tikai pamatlietas pusēm.

34. Iesniedzējtiesa uzskata, ka, lai pareizi interpretētu attiecīgās valsts tiesību normas, jāņem vērā Savienības tiesību prasības, un tas pamato lēmumu lūgt prejudiciālu nolēmumu. Precīzāk – šī tiesa vēlas noskaidrot, vai Polijas tiesiskais regulējums, ko piemēro atbilstoši interpretācijai pirmajā interpretācijas tēzē, it īpaši, ja šāda interpretācija atbilstu pārdevēja vai piegādātāja pamattiesībām tikt uzklautam, ir pretrunā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktam un 7. pantam, kā arī Direktīvas 2009/22 1. un 2. pantam.

35. Tā kā saskaņā ar LESD 267. pantu uzsāktā tiesvedībā Tiesai nav jālemj par valsts tiesību normu interpretāciju, tostarp par izvēli starp diviem interpretācijas veidiem, nedz par valsts tiesību normu saderību ar Savienības tiesību normām, šie uzdevumi attiecas tikai uz iesniedzējtiesas kompetenci, Tiesa, lemjot par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir kompetenta sniegt valsts tiesai visus norādījumus par Savienības tiesību interpretāciju, kas ļauj tai novērtēt valsts tiesību normu saderību ar Savienības tiesisko regulējumu¹⁷.

13 — Atbilstīgi Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 2. punkta 1) apakšpunkta formulējumam tas attiecas uz “to liguma tipveida noteikumu klauzulu izmantošanu, kas iekļautas reģistrā”. Polijas valdība uzskata, ka tomēr no *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa) un *SOKiK* judikatūras izriet, ka “līdzvērtīgu” noteikumu izmantošana tiek arī uzskatīta par tādu, kas aizskar patērētāju kolektīvās intereses šā panta izpratnē.

14 — Pēc tam ir iespējams arī iesniegt kasācijas sūdzību *Sąd Najwyższy* (Augstākā tiesa).

15 — Iesniedzējtiesa šajā ziņā atsauca uz 479.⁴³ panta 2. punktu. Man tomēr šķiet acimredzams, ka runa ir par pārrakstīšanās kļūdu, jo minētais 2. punkts nav iekļauts ne iesniedzējtiesas iesniegtajā valsts tiesību izklāstā, ne Polijas, ne Eiropas Komisijas apsvērumos.

16 — Šajā ziņā iesniedzējtiesa nošķir tāda lēmuma subjektīvo un objektīvo ietekmi, ar kuru konstatēts liguma noteikuma negodīgums; pirmā attiecas uz faktu, ka lēmuma ietekme attiecas uz personām, kuras nav bijušas puses tiesvedībā *SOKiK*, un otrā – uz faktu, ka lēmumam ir ietekme gan attiecībā uz identiskiem, gan līdzvērtīgiem noteikumiem.

17 — Skat. 2015. gada 16. jūlija spriedumu *CHEZ Razpredelenie Bulgaria* (C-83/14, EU:C:2015:480, 62. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2014. gada 26. novembra spriedumu *Mascolo u.c.* (C-22/13, C-61/13, C-63/13 un C-418/13, EU:C:2014:2401, 81. un 83. punkts un tajos minētā judikatūra).

36. Šajā ziņā es atgādinu, ka iesniedzējtiesai jādara viss, kas attiecas uz tās kompetenci, lai iespēju robežās atbilstīgi Savienības tiesībām un to mērķim interpretētu valsts tiesību normas, kas piemērojamas pamatlietā, ņemot vērā valsts tiesību kopumu un piemērojot tajā atzītās interpretācijas metodes, lai nodrošinātu pilnīgu Direktīvas 93/13 efektivitāti un rastu risinājumu, kas saderīgs ar tās mērķi¹⁸.

37. Neatkarīgi no pirmā prejudiciālā jautājuma formulējuma es uzskatu, ka šis jautājums jāskata, ievērojot Direktīvu 93/13 kopumā, ņemot vērā arī no Hartas izrietošās prasības, it īpaši tās 47. pantu par tiesībām tikt uzklautam. Šajā ziņā es atgādinu, ka, lai prejudiciālo jautājumu iesniegušajai tiesai varētu sniegt lietderīgu atbildi, Tiesai var būt jāņem vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies¹⁹.

38. Tāpēc, manuprāt, prejudiciālais jautājums jāsaprot kā tāds, kura mērķis ir noskaidrot, vai Direktīva 93/13, skatīta kopā ar Direktīvas 2009/22 1. un 2. pantu un Hartas 47. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kas paredz naudas soda noteikšanu pārdevējam vai piegādātājam, kurš savos līgumos ar patērētājiem izmanto tādas līguma tipveida noteikumus, kuri tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem tiem noteikumiem, kuri jau ir atzīti par negodīgiem un kā tādi ir iekļauti publiskā reģistrā, lai gan šis pārdevējs vai piegādātājs nav piedalījies tiesvedībā, kurā konstatēts reģistrā iekļauto noteikumu negodīgums.

B – Par Direktīvas 93/13 interpretāciju

1) Vispārīgi apsvērumi

39. Ar Direktīvu 93/13 ieviestās aizsardzības sistēmas pamatā ir ideja, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan attiecībā uz informētības pakāpi²⁰. Šajā ziņā šīs direktīvas 6. un 7. pantā dalībvalstīm ir noteikts pienākums nodrošināt “adekvātus un efektīvus” līdzekļus, lai aizliegtu negodīgu noteikumu izmantošanu patērētāja līgumos²¹, un paredzēt, ka negodīgie noteikumi nav patērētājiem saistoši, cenšoties atbilstīgi Tiesas izteikumiem “aizstāt formālo līdzsvaru, kas veidots ar līgumu starp līgumslēdzēju pušu tiesībām un pienākumiem, ar reālu līdzsvaru, kas var atjaunot minēto pušu vienlīdzību”²².

18 — Šajā ziņā skat. 2012. gada 14. jūnija spriedumu *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 72. punkts un tajā minētā judikatūra). Ņemot vērā *Şad Najwyższy* (Augstākā tiesa) judikatūru, ņemot vērā, ka iesniedzējtiesai ir rīcības brīvība attiecībā uz būtisko valsts tiesību normu interpretāciju.

19 — Skat. 2007. gada 14. jūnija spriedumu *Medipac-Kazantzidis* (C-6/05, EU:C:2007:337, 34. punkts un tajā minētā judikatūra).

20 — Skat. 2016. gada 14. aprīļa spriedumu *Sales Sinués* un *Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 22. punkts) un 2015. gada 29. oktobra spriedumu *BBVA* (C-8/14, EU:C:2015:731, 17. un 19. punkts un tajos minētā judikatūra). Ņemot vērā pamatu, Tiesa nosprieda, ka valsts tiesai pēc savas ierosmes jānovērtē līguma tāda noteikuma negodīgums, kas attiecas uz šīs direktīvas piemērošanas jomu, tiklīdz viņa rīcībā ir šim nolūkam nepieciešamie tiesību un faktu elementi. Skat. 2016. gada 21. aprīļa spriedumu *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, 62. punkts), 2009. gada 4. jūnija spriedumu *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350, 35. punkts), 2010. gada 9. novembra spriedumu *VB Pénzügyi Lízing* (C-137/08, EU:C:2010:659, 56. punkts) un 2013. gada 14. marta spriedumu *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 46. punkts). Saistībā ar šo valsts tiesas pienākumu jomu skat. 2012. gada 14. jūnija spriedumu *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349), 2016. gada 18. februāra spriedumu *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2016:98) un 2013. gada 30. maija spriedumu *Jörös* (C-397/11, EU:C:2013:340), kā arī ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2015:769) un ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2016:69).

21 — Skat. arī Direktīvas 93/13 preambulas ceturto un divdesmit pirmo apsvērumu.

22 — Skat. 2015. gada 29. oktobra spriedumu *BBVA* (C-8/14, EU:C:2015:731, 18. punkts un tajā minētā judikatūra), 2013. gada 21. februāra spriedumu *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 20. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2013. gada 14. marta spriedumu *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 45. punkts un tajā minētā judikatūra). Tiesa arī konstatēja, ka Direktīvas 93/13 6. pants ir jāuzskata par normu, kas līdzvērtīga valsts normām, kurām valsts tiesiskajā kārtībā ir sabiedriskās kārtības normu līmenis. Šajā ziņā skat. 2009. gada 6. oktobra spriedumu *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615, 52. punkts) un 2013. gada 30. maija spriedumu *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 44. punkts).

40. Nav nekādu šaubu, ka tāda sistēma, kas paredzēta Polijas tiesiskajā regulējumā, spēj nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni²³. Abstraktās kontroles ietvaros pieņemtajiem lēmumiem piešķirot *erga omnes* ietekmi un atļaujot noteikt būtiskus naudas sodus pārdevējiem vai piegādātājiem²⁴, šāda sistēma efektīvi un ātri rada šķēršļus par negodīgiem atzītu noteikumu, kā arī analogu noteikumu, kas līdzīgi negatīvi ietekmē patērētājus, izmantošanai. Turklāt šāda sistēma neļauj ar nenozīmīgiem redakcionāliem un stilistiskiem jau aizliegto noteikumu grozījumiem apiet leģislatīvos aktus²⁵.

41. Kā norāda Polijas valdība, Direktīvā 93/13 nav paredzēts īpašs modelis, kas dalībvalstīm jāpiemēro, lai izbeigtu negodīgo noteikumu izmantošanu. Tā kā direktīvas pamatā ir dalībvalstu procesuālās autonomijas princips, tajā arī netiek precizēts, kādas ir juridiskās sekas tam, ka tiek konstatēts līguma noteikuma negodīgums. Šīs direktīvas 6. panta 1. punktā ir atsauce uz noteikumiem, kas paredzēti dalībvalstu tiesībās²⁶, un ar minētās direktīvas 8. pantu pat tiek atļauta tādu valsts tiesību normu pieņemšana un saglabāšana, kas ir stingrākas par tām, kuras paredzētas šajā direktīvā²⁷. No tā tomēr neizriet, ka dalībvalstīm ir pilnīga brīvība, lai pieņemtu stingrākas tiesību normas, kas piemērojamas negodīgiem noteikumiem. Kā izriet no Direktīvas 93/13 8. panta, šīm tiesību normām jābūt saskaņā ar Līgumiem.

42. Pretēji tam, ko norāda Polijas valdība, es uzskatu, ka tāda sistēma, ko izvirza pirmās tēzes par interpretāciju aizstāvji, nav saderīga ar tām prasībām, kas izriet no Direktīvas 93/13, skatot tās Hartas gaismā. Šā secinājuma pamatā ir turpmāk izklāstītie apsvērumi, lai atbildētu uz tiem argumentiem, kurus izvirza Polijas valdība un Komisija.

2) Par konkrētu un individuālu negodīguma novērtēšanu

a) Par Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu

43. No Direktīvas 93/13 4. panta 1. punkta izriet, ka tāda noteikuma negodīgums, kas minēts patērētāju līgumos, tiek novērtēts, “ņemot vērā to preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz kuriem līgums ir noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs, noteikumiem”²⁸.

44. Novērtējot līguma noteikuma negodīgumu, to nevar aplūkot ārpus šā noteikuma konteksta. Šī novērtēšana tādējādi ir nevis absolūta, bet drīzāk relatīva, ciktāl tā ir atkarīga no īpašiem faktiem, kas saistīti ar līguma noslēgšanu²⁹, tostarp arī no visu līguma noteikumu kopumā sekām³⁰.

23 — Mērķis nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni ir noteikts arī LESD 169. panta 1. punktā un Hartas 38. pantā.

24 — Saistībā ar Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 106. panta 1. punkta 4) apakšpunktu, noteiktais naudas sods var sasniegt 10 % no attiecīgā pārdevēja vai piegādātāja apgrozījuma. Skat. šo secinājumu 16. punktu.

25 — Polijas valdība izceļ to, ka viena no lielākajām grūtībām aizliegt negodīgo noteikumu izmantošanu ir vienkāršā to izplatīšana un tas, ka tos pārņem citi pārdevēji un piegādātāji, un to atkārtota izmantošana pēc “kosmētiskiem uzlabojumiem”.

26 — Šajā ziņā skat. 2013. gada 21. februāra spriedumu *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 26. punkts). Dalībvalstu procesuālajai kārtībai tomēr jāatbilst divkāršam noteikumam – nebūt mazāk labvēlīgāki par to, kas reglamentē līdzīgas iekšzemes situācijas (līdzvērtības princips), un tā nedrīkst būt tāda, kas padara faktiski neiespējamu vai pārāk sarežģītu Savienības tiesību sistēmā patērētājiem piešķirto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips). Skat. 2013. gada 21. februāra spriedumu *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 25. punkts) un 2015. gada 29. oktobra spriedumu *BBVA* (C-8/14, EU:C:2015:731, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 — Skat. arī 2012. gada 26. aprīļa spriedumu *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 40. punkts), kurā Tiesa uzsver, ka negodīga noteikuma spēkā neesamības sankcija, kas paredzēta Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā, neizslēdz citus adekvātu un efektīvu sankciju veidus, kas paredzēti valsts tiesību aktos.

28 — Skat. arī Direktīvas 93/13 preambulas piecpadsmito apsvērumu, atbilstīgi kuram ir “nepieciešams vispārīgā veidā noteikt kritērijus līgumu noteikumu negodīga rakstura novērtēšanai”, kā arī sešpadsmito, astoņpadsmito un deviņpadsmito apsvērumu, kuros minēti tie elementi, kurus šajā ziņā ir jāņem vērā, tostarp godprātības nepieciešamība, pušu pozīcijas pie līguma slēgšanas, preču vai pakalpojumu raksturs, galvenais līguma priekšmets un preču kvalitātes/cenas attiecība.

29 — Skat. 2013. gada 21. februāra spriedumu *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 41. punkts), 2004. gada 1. aprīļa spriedumu *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2004:209, 21. un 22. punkts) un 2013. gada 14. marta spriedumu *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 66. punkts).

30 — Skat. 2016. gada 21. aprīļa spriedumu *Radlinger* un *Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, 95. punkts).

45. No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet arī, ka tā nevar lemt par to vispārīgo kritēriju izmantošanu, kurus izmanto Savienības likumdevējs, lai noteiktu negodīga noteikuma jēdzienu attiecībā uz kādu noteiktu noteikumu, kas ir jāanalizē, ņemot vērā katra konkrētā gadījuma apstākļus, šis novērtējums jāveic valsts tiesai³¹.

46. Konkrētos apstākļos līguma noteikumu var uzskatīt par negodīgu, savukārt citos to par tādu uzskatīt nevar³², piemēram, atkarībā no cenas, ko samaksājis patērētājs³³. Negodīguma novērtēšana laika gaitā varētu mainīties atkarībā no grozījuma tiesību aktā, kas piemērojams līgumam³⁴.

47. Protams, ir nepārprotami negodīgi līguma noteikumi, kuri atvieglo to novērtēšanu, kas atbilstīgi Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktam jāveic valsts tiesai, tomēr saglabājot šī novērtējuma konkrēto raksturu. Šādi noteikumi varētu bieži būt arī pretrunā valsts tiesību aktos noteiktajām obligātajiem noteikumiem patēriņa vai līgumu jomā.

48. Valsts tiesas lēmumam, ar kuru parasti konstatēts līguma noteikuma negodīgums vai tā neatbilstība obligātajiem noteikumiem, protams, kā precedentam būtu nozīmīga netieša ietekme uz citiem pārdevējiem vai piegādātājiem, kuri savos līgumos ar patērētājiem izmanto identiskus vai līdzīgus noteikumus, šādi pārdevējiem vai piegādātājiem ir jārēķinās ar līdzīgu novērtējumu viņu līgumu tiesu kontroles gaitā. Tomēr negodīguma novērtēšana attiecībā uz katru konkrēto līgumu ir atšķirīga atkarībā no īpašajiem apstākļiem un tiesību sistēmas, kura veido attiecīgā līguma un noteikuma kontekstu.

49. Tādējādi sistēmu, kurā parasti ir paredzēts, ka līguma tipveida noteikumu nosacījumu negodīgums ir noteikts uz visiem laikiem, man šķiet grūti, pat neiespējami *in abstracto* tiesvedībā savienot ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. pantu, kurā tiek prasīts, lai negodīguma novērtējums būtu konkrēts un tajā tiktu ņemti vērā īpaši apstākļi.

b) Par negodīgu noteikumu sarakstu Direktīvas 93/13 pielikumā

50. Direktīvas 93/13 pielikumā iekļauts saraksts, kas tās 3. pantā 3. punktā nosaukts par “indikativu un nepilnīgu tādu noteikumu sarakstu, ko var uzskatīt par negodīgiem”³⁵.

31 — Skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2004:209, 22. punkts) un 2009. gada 4. jūnija spriedumu *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350, 42. punkts). Lai gan Tiesa 2000. gada 27. jūnija spriedumā *Océano Grupo Editorial un Salvat Editores* (no C-240/98 līdz C-244/98, EU:C:2000:346, 24. punkts) nolēma, ka iepriekš pārdevēja vai piegādātāja izstrādātā noteikumā, kura mērķis ir attiecībā uz visiem strīdiem par līgumu piešķirt jurisdikciju tai tiesai, kuras jurisdikcijā atrodas pārdevēja vai piegādātāja galvenais birojs, apkopoti visi kritēriji, lai varētu to kvalificēt par negodīgu, ņemot vērā Direktīvu 93/13, no turpmākās judikatūras izriet, ka runa šajā lietā bija par ļoti īpašu gadījumu. Skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2004:209, 22. un 23. punkts), kurā Tiesa precizēja uz “ļoti īpašu uzņēmēja priekšrocību bez atlīdzības patērētājam, kas neatkarīgi no līguma veida liek apšaubīt to tiesību tiesiskās aizsardzības efektivitāti, kuras patērētājam piešķirtas ar [Direktīvu 93/13]. Tādējādi var konstatēt, ka šim noteikumam ir negodīgs raksturs, bez nepieciešamības izpētīt visus apstākļus, kādos parakstīts līgums, ne arī novērtēt visas priekšrocības un trūkumus, kas saistīti ar šo noteikumu tajos valsts tiesību aktos, kas piemērojami līgumam”.

32 — Līdzīgā veidā skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumu apvienotajās lietās *Sales Sinués un Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:15), minēti iepriekš 46. zemsviras piezīmē, 72. punktu, kurā norādīts, ka “līguma noteikums var nebūt abstrakti negodīgs, taču tas var tādā veidā būt vienīgi noteiktos apstākļos; vai arī tas var būt iespējami negodīgs, taču konkrētā situācijā tas var būt individuālu pārrunu priekšmets un tādējādi piesaistīt attiecīgo patērētāju”.

33 — Kā piemēru, es norādu, ka noteikums, kas paredz – kā šajā konkrētajā gadījumā –, ka ceļojumu aģentūra neatlīdzina tāda pakalpojuma vērtību, kuru līguma dalībnieks neizmanto savas vainas dēļ, noteiktos apstākļos var tikt uzskatīts par negodīgu, it īpaši, ņemot vērā augstu pakalpojumu cenu, ko samaksājis patērētājs. Savukārt, ja patērētājs saņēmis nozīmīgu cenas samazinājumu salīdzinājumā ar konkrēto pakalpojumu tirgus vērtību, šāda noteikuma negodīguma novērtēšanas rezultāts var būt citāds. No Direktīvas 93/13 preambulas deviņpadsmitā apsvēruma izriet, ka kvalitātes/cenas attiecība, pat ja atbilstīgi 4. panta 2. punktam tā nav negodīguma novērtēšanas priekšmets, var tikt ņemta vērā, novērtējot citu noteikumu negodīgumu.

34 — Šajā ziņā skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2004:209, 21. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta L. A. Hēlhuda [L. A. Geelhoed] secinājumu lietā *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2003:504) 30. punktu, kurā norādīts, ka “viena veida noteikumiem ir dažādas tiesiskās sekas dažādās valstu tiesību sistēmās”.

35 — Atbilstīgi Direktīvas 93/13 preambulas septiņpadsmitajam apsvērumam attiecībā uz šo sarakstu “dalībvalstis savos tiesību aktos var šo noteikumu darbības jomu paplašināt vai sašaurināt”. Skat. arī 2012. gada 26. aprīļa spriedumu *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 25. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2013. gada 14. marta spriedumu *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, 70. punkts).

51. Iesākumā Komisija izteica priekšlikumu ieviest īstu visos apstākļos par negodīgiem uzskatītu noteikumu “melno” sarakstu, vēl arī par iespējami negodīgu noteikumu “pelēko” sarakstu. Šī pieeja tomēr neguva Eiropas Savienības Padomes atbalstu, kas izvēlējās tīri indikatīvu sarakstu³⁶. Tiesa apstiprināja, ka “šajā sarakstā minēts noteikums nav obligāti jāuzskata par negodīgu, un otrādi – tajā neiekļautu noteikumu var atzīt par negodīgu”³⁷.

52. Likumdevēja izvēle attiecībā uz saraksta raksturu, manuprāt, skaidri parāda tās grūtības, kas jāpārvar, identificējot noteikumus, kuri jebkādos apstākļos būs negodīgi, pat attiecībā uz tiem noteikumiem, kas minēti šajā sarakstā un kas tiek uzskatīti par īpaši problemātiskiem saistībā ar līdzsvara neesamību, un kuri ir nelabvēlīgi patērētājam³⁸. Tas izpaužas arī saraksta teksta pielāgošanas iespējās³⁹.

c) Par iespēju atbilstīgi Direktīvas 93/13 8. pantam valstij pieņemt negodīgu noteikumu sarakstu

53. Ja, piemērojot Direktīvas 93/13 8. pantu, dalībvalsts “pieņem noteikumus [..], kuros iekļauti par negodīgiem atzītu noteikumu saraksti”, tā atbilstīgi šīs direktīvas 8.a panta 1. punktam par to informē Komisiju⁴⁰. Pretēji indikatīvajam sarakstam, kas norādīts šīs direktīvas pielikumā, valstu saraksti, kuri pieņemti atbilstīgi 8. pantam, var būt saistoši neatkarīgi no tā, vai tie ir “melnie” vai “pelēkie” saraksti⁴¹.

54. Vārdkopa “pieņem noteikumus”, kas minēta Direktīvas 93/13 8.a panta 1. punktā, manuprāt, tomēr nozīmē, ka šāds valsts saraksts ir jāpieņem likumdošanas ceļā, proti, ar likumu vai ar administratīviem noteikumiem, kas pieņemti saskaņā ar likumu. Ar šīs direktīvas 8. pantu un 8.a panta 1. punktu izveidotais mehānisms paredz arī to, ka likumdevējs precīzi formulē aizliegtos noteikumus vai par negodīgiem uzskatītus noteikumus, rūpīgi līdzsvarojot dažādās dažkārt konkurējošās intereses, un ka minētie noteikumi tiek paziņoti Komisijai. Norādišu, ka likumdošanas procedūra, kura var apvienot puses, pēc savas būtības ir vērsta uz vispārēju un abstraktu noteikumu pieņemšanu.

36 — Skat. Komisijas 1990. gada 24. jūlija priekšlikuma Padomes direktīvai par negodīgiem noteikumiem ar patērētājiem noslēgtajos līgumos (COM(90) 322, galīgā redakcija) 2. panta 2. punktu un preambulas divpadsmito apsvērumu, priekšlikums atkārtoti skatīts 1993. gada 26. janvārī saistībā ar 4. grozījumu (COM(93) 11, galīgā redakcija), Padomes 1992. gada 22. septembra kopējo nostāju un Komisijas 1992. gada 22. oktobra paziņojumu Eiropas Parlamentam par Padomes kopējo nostāju (SEC(92) 1944, galīgā redakcija – SYN 285), kas publicēti *Journal of Consumer Policy*, 1992, 15, 473.–491. lpp.). Atkārtoti skatītā priekšlikuma pamatojumā Komisija norāda, ka “melnā” saraksta pieņemšana ir “savā ziņā slikti piemērota pašreizējai pielikumā norādītā saraksta redakcijai, ņemot vērā daudzus noteikumus iekļautos patvaļīgos terminus”.

37 — Skat. 2004. gada 1. aprīļa spriedumu *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, EU:C:2004:209, 20. punkts) un 2002. gada 7. maija spriedumu Komisija/Zviedrija (C-478/99, EU:C:2002:281, 20. punkts). Šā pēdējā sprieduma, kas attiecas uz Direktīvas 93/13 transponēšanu Zviedrijas tiesību aktos, Tiesa 21. punktā atzina, ka “saraksta, kas norādīts direktīvas pielikumā, mērķis nav atzīt patērētāju tiesības, kas ir plašākas nekā tās, kuras paredzētas direktīvas 3.–7. pantā. Tas nekādā veidā negroza to rezultātu, uz kuru vērsta direktīva un kas ir noteikts dalībvalstīm”. Skat. arī 2012. gada 26. aprīļa spriedumu *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 26. punkts), kurā Tiesa piebilda, ka, “lai gan pēc [..] pielikuma satura nevar automātiski un vienīgi noteikt apstrīdētā noteikuma negodīgo raksturu, tas tomēr ir būtisks faktors, uz kuru kompetentā tiesa var pamatoties, veicot šī noteikuma negodīguma novērtējumu”.

38 — Šajā sarakstā tostarp minēti noteikumi, kuru priekšmets vai iedarbība ir izslēgt vai ierobežot pārdevēja vai piegādātāja tiesisko atbildību pārdevēja vai piegādātāja rīcības vai bezdarbības rezultātā iestājušās patērētāja nāves vai viņam nodarīto miesas bojājumu gadījumā, izslēgt vai ierobežot patērētāja likumīgās tiesības gadījumos, kad pārdevējs vai piegādātājs neizpilda vai nepietiekami izpilda kādu no līgumā paredzētajiem pienākumiem, atļaut pārdevējam vai piegādātājam patvaļīgi lauzt līgumu, kaut gan patērētājam šāda iespēja nav paredzēta, atļaut pārdevējam un piegādātājam vienpusēji grozīt līguma noteikumus un atcelt vai kavēt patērētājam uzsākt tiesvedību tiesā vai saņemt palīdzību tiesā.

39 — Šajā sarakstā iekļauti arī šādi formulējumi: “neatbilstīgi”, “nesamērīgi augsta summa”, “iepriekšējs paziņojums saprātīgā termiņā”, “svarīgs iemesls”, “pārmērīgi ilgs termiņš”, “bez pamatota iemesla” un “pārmērīgi augsts”, kas padara iespējamu, pat nepieciešamu konkrētu katru gadījuma novērtējumu. Skat. Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta b), e), g), h), j), k) un l) apakšpunktu.

40 — Es atgādinu, ka pienākums atbilstīgi Direktīvas 93/13 8.a pantam paziņot Komisijai tiek piemērots tikai tiem līgumiem, kas noslēgti pēc 2014. gada 13. jūnija. Skat. šo secinājumu 4. zemsvītras piezīmi. Sākotnējais Komisijas priekšlikums Direktīvai 2011/83, ar kuru paredz pilnīgu Direktīvas 93/13 atcelšanu (COM(2008) 614, galīgā redakcija) un šā priekšlikuma 34. un 35. pantā ieviestu gan “melno” sarakstu, kurā iekļauti tādi noteikumi, kuri par negodīgiem uzskatāmi jebkuros apstākļos, gan “pelēko” sarakstu, kurā iekļauti noteikumi, kurus var uzskatīt par negodīgiem, izņemot gadījumus, ja pārdevējs vai piegādātājs var pierādīt, ka tie nav negodīgi noteikumi. Komisijas pieeja tomēr neguva Padomes atbalstu. Skat. it īpaši piezīmi A. punktā, ko 2010. gada 10. decembrī izstrādājis Padomes ģenerālsekretariāts (2008/0196(COD)), un Eiropas Parlamenta 2011. gada 23. jūnija normatīvo rezolūciju (OV 2012, C 390, 145. lpp.), ar kuru aizstāj 2011. gada 24. martā Eiropas Parlamenta pieņemtos grozījumus (OV 2012, C 247, 55. lpp.).

41 — Komisija tiesas sēdē apliecināja, ka dažas dalībvalstis ir izmantojušas Direktīvas 93/13 8. pantā paredzēto iespēju, pieņemot “melnos” vai “pelēkos” sarakstus.

55. Sistēma, kuru iesaka pirmās tēzes par interpretāciju piekritēji, faktiski pilnvaro valsts tiesas, nevis likumdevēju attiecībā uz katru konkrēto gadījumu pieņemt “melno” sarakstu, kas ir pamats, lai sodītu identisku vai līdzvērtīgu noteikumu izmantošanu. Šajā kontekstā par negodīgiem atzīti noteikumi viens pēc otra tiek iekļauti negodīgo noteikumu sarakstā, kuru faktiski veido pārdevēji un piegādātāji. No tā skaidri izriet, ka šāda sistēma nav salīdzināma ar valsts sarakstu pieņemšanu, kas atļauta ar Direktīvas 93/13 8. pantu.

56. Turklāt man šāda sistēma šķiet grūti savienojama ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu, kas noteikts Hartas 49. pantā, un prasību, lai likumā būtu skaidri definēti pārkāpumi un par tiem paredzētie sodi⁴².

57. Ņemot vērā lielo un pieaugošo ierakstu negodīgo noteikumu reģistrā skaitu⁴³, šī sistēma izraisa šaubas arī attiecībā uz tiesiskās noteiktības principu, kas ir viens no Savienības tiesību pamatprincipiem⁴⁴, jo pārdevējiem un piegādātājiem noteikti ir grūtības identificēt tiesisko situāciju, kurā viņi darbojas, un paredzēt tās sekas. Šī nenoteiktība ir īpaši nopietna attiecībā uz iespēju sodīt tādu noteikumu izmantošanu, kas ir tikai līdzvērtīgi reģistrā iekļautajiem noteikumiem⁴⁵.

3) Par pārdevēja vai piegādātāja tiesībām tikt uzklausītam

58. Ciešā saistībā ar apsvērumiem par konkrētu līguma noteikuma negodīguma noteikšanu, kas izklāstīti iepriekš tekstā, rodas jautājums par pārdevēja vai piegādātāja tiesībām atspēkot to noteikumu negodīgumu, kurus viņš izmanto līgumos ar patērētāju.

59. No Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta *a contrario* izriet, ka līguma noteikums netiek uzskatīts par negodīgu, ja tas ir bijis atsevišķas vienošanās priekšmets⁴⁶. Šajā ziņā 3. panta 2. punkta trešajā daļā ir paredzēts, ka pārdevējam vai piegādātājam, kurš apgalvo, ka tipveida noteikums ir atsevišķi apspriests, ir noteikts pienākums sniegt pierādījumus. Es no tā secinu, ka ar Direktīvu 93/13 pārdevējam vai piegādātājam vismaz ir piešķirtas tiesības pierādīt, ka apstrīdētais noteikums ir atsevišķi apspriests un ka tādējādi tas direktīvas izpratnē noteiktā gadījumā nav negodīgs.

60. Pārdevēja vai piegādātāja tiesības atbilstīgi Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkta trešajai daļai sniegt argumentus un pierādījumus, lai izpildītu pierādīšanas pienākumu, man šķiet, ir daļa no vispārīgākām un plašākām tiesībām, kuras izriet no Hartas 47. panta, kura kontekstā jāskata Direktīvas 93/13 noteikumi⁴⁷.

42 — Skat. 2011. gada 31. marta spriedumu *Aurubis Bulgaria* (C-546/09, EU:C:2011:199, 42. punkts un tajā minētā judikatūra) par pienākumu maksāt nokavējuma procentus no papildu parāda saistībā ar pievienotās vērtības nodokli (PVN).

43 — Komisija uzskata, ka vairāk nekā 6300 noteikumi jau ir iekļauti negodīgo noteikumu reģistrā, no kuriem 300 ierakstīti laikposmā no 2015. gada jūlija līdz 2016. gada marta vidum.

44 — Skat. 2011. gada 8. decembra spriedumu *France Télécom*/Komisija (C-81/10 P, EU:C:2011:811, 100. punkts). Attiecībā uz Direktīvu 93/13 skat. 2002. gada 7. maija spriedumu Komisija/Zviedrija (C-478/99, EU:C:2002:281, 18. punkts).

45 — No lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu neizriet, vai *erga omnes* ietekmi, kas paredzēta Civilprocesa kodeksa 479.⁴³ pantā, var piemērot ar *atpakaļejošu* spēku, proti, tiem līgumiem, kuri noslēgti pirms tiesas lēmuma, kurā konstatēts attiecīgā noteikuma negodīgums. Šādā gadījumā manas bažas saistībā ar tiesiskās noteiktības principu, protams, būtu daudz lielākas.

46 — Skat. arī Direktīvas 93/13 preambulas divpadsmito apsvērumu. Iesākumā Komisija izteica priekšlikumu piemērot direktīvu gan līguma tipveida noteikumiem, gan tiem, kuri ir atsevišķi apspriesti. Skat. Komisijas 1990. gada 24. jūlija priekšlikumu (COM(90) 322, galīgā redakcija) un Eiropas Parlamenta 1991. gada 20. novembra normatīvās rezolūcijas 9. grozījumu (OV 1991, C 326, 108. lpp.).

47 — Atgādināšu, ka dalībvalstīm, pieņemot stingrākus noteikumus nekā tie, kuri paredzēti Direktīvā 93/13, jāievēro Līgums, tostarp tās pamattiesības, kuras garantē Harta, kas turklāt izriet no šīs direktīvas 8. panta.

61. Ar Hartas 47. pantu ikvienai personai⁴⁸ situācijās, kas ietilpst Hartas piemērošanas jomā⁴⁹, tiek garantētas tiesības tikt uzklausītai gan administratīvā procedūrā, gan tiesvedībā tiesā⁵⁰. Atbilstoši Tiesas formulējumam šajās tiesībās ir iekļauta iespēja pirms jebkura lēmuma pieņemšanas, kas var nelabvēlīgi skart viņa intereses, lietderīgi un efektīvi darīt zināmu savu viedokli, lai kompetentā iestāde varētu lietderīgi ņemt vērā visus būtiskos faktus⁵¹. Tas, protams, attiecas uz lēmumu, ar kuru pārdevējam vai piegādātājam noteikts finansiāls sods.

62. Saistībā ar tiesu kontroli, kas noteikta konkrētajā regulējumā, pārdevēja vai piegādātāja tiesībām tikt uzklausītam būtu divas atšķirīgas funkcijas. Pirmkārt, tās sniegtu pārdevējam vai piegādātājam iespēju pierādīt, ka īpašie apstākļi, kādos tika noslēgts attiecīgais līgums, atšķirās no tiem, kuri tika novērtēti iepriekšējās tiesvedības gaitā, kurā tika noteikts identiska vai līdzvērtīga noteikuma negodīgums. Otrkārt, tiesības tikt uzklausītam sniedz iespēju pārdevējam vai piegādātājam izvirzīt savus pamatus gan attiecībā uz faktiem, gan tiesībām, kas jebkādu iemeslu dēļ netika izvirzīti iepriekšējā *in abstracto* tiesvedībā, un labot šīs tiesvedības laikā pieļautās kļūdas⁵².

63. No tā es secinu, ka pārdevēja vai piegādātāja tiesības tikt uzklausītam saistībā ar Direktīvu 93/13 nevar attiekties tikai uz jautājumu, vai apstrīdētais noteikums ir bijis atsevišķas apspriešanās priekšmets, bet tajās jāiekļauj arī jebkurš elements, kas ir būtisks šā noteikuma negodīguma novērtēšanā, ņemot vērā šīs direktīvas 4. panta 1. punktu⁵³. Pārdevējam vai piegādātājam vajadzētu būt arī iespējai pierādīt, ka apstrīdētais noteikums īpašos apstākļos nerada nozīmīgu, patērētājam nelabvēlīgu līdzsvara trūkumu, pierādot, piemēram, ka šā noteikuma kaitīgo ietekmi līdzsvaro citi tā paša līguma noteikumi vai samazinātā cena, ko maksā patērētājs⁵⁴.

64. Pamatojoties uz iesniedzējtiesas un Polijas valdības iesniegto informāciju, man šķiet, ka tajā sistēmā, kura izriet no pirmās tēzes par interpretāciju, nav pietiekami ņemtas vērā pārdevēja vai piegādātāja tiesības tikt uzklausītam, jo viņiem nav iespējas ne administratīvās kontroles laikā, ne tiesas kontrolē *SOKiK* un *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu nodaļa) īpašos apstākļos atsaukties uz apstrīdētā noteikuma negodīguma neesamību un to pierādīt⁵⁵. Kā norāda iesniedzējtiesa, šo tiesvedību priekšmets ir nevis apstrīdētā noteikuma negodīguma pārbaude pati par sevi, bet gan tikai tā līdzvērtība noteikumiem, kuri ieļauti negodīgo noteikumu sarakstā.

48 — Vārdkopa "ikvienu personu" norāda, ka tiesības piemērojamas gan fiziskām, gan juridiskām personām. Skat. it īpaši 2010. gada 22. decembra spriedumu *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 59. punkts) un 2012. gada 13. jūnija rīkojumu *GREP* (C-156/12, nav publicēts, EU:C:2012:342, 38. punkts).

49 — Atzīmēšu, ka, ņemot vērā Hartas 51. panta 1. punktu, nav nekādu šaubu par to, ka tā ir piemērojama šajā lietā.

50 — No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka tiesības tikt uzklausītam ir noteiktas ne tikai Hartas 47. un 48. punktā, kas garantē tiesību uz aizstāvību, kā arī tiesības uz taisnīgu procesu jebkurā tiesvedībā, bet ar tās 41. pantu tiek nodrošinātas tiesības uz labu pārvaldību. Skat. 2012. gada 22. novembra spriedumu *M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 81. un 82. punkts un tajos minētā judikatūra). Lai gan Hartas 41. pants neattiecas uz dalībvalstīm, bet gan tikai uz Savienības iestādēm, struktūrām un organizācijām, tiesības uz labu pārvaldību toties ir tiesību uz aizstāvību ievērošanas neatņemama daļa, kas ir vispārējs Savienības tiesību princips. Skat. 2014. gada 11. decembra spriedumu *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 32.–34. punkts, 40. punkts un tajos minētā judikatūra).

51 — Šajā ziņā skat. 2014. gada 11. decembra spriedumu *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 36. un 37. punkts un tajos minētā judikatūra) un 2016. gada 17. marta spriedumu *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:175, 33. punkts). Sacīkstes princips, kas ir cieši saistīts ar tiesībām tikt uzklausītam, arī ir Savienības pamattiesību princips. Skat. 2013. gada 21. februāra spriedumu *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 29. un 30. punkts un tajos minētā judikatūra).

52 — Šajā ziņā skat. 2014. gada 11. decembra spriedumu *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 37. punkts).

53 — Turpretī atbilstīgi Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkta trešās daļas formulējumam īpašais noteikums, atbilstīgi kuram pārdevējam vai piegādātājam ir pienākums sniegt pierādījumus, aprobežojas ar atsevišķo apspriešanu.

54 — Skat. šo secinājumu 33. zemsviras piezīmi par Direktīvas 93/13 preambulas deviņpadsmito apsvērumu.

55 — Šajā ziņā skat. 60. punktu ģenerāladvokātes V. Trstenjakas [V. Trstenjak] secinājumos lietā *Invitel* (C-472/10, EU:C:2011:806). Šī lieta detalizētāk ir aplūkota šo secinājumu 77.–83. punktā.

65. Ja – kā norāda Polijas valdība – nevar izslēgt to, ka valsts tiesas, pārbaudot apstrīdētā noteikuma un tā noteikuma, kas iekļauts negodīgo noteikumu sarakstā, līdzvērtību, ņem vērā Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktā norādītos faktoros⁵⁶, tomēr katrā ziņā šī novērtējuma vienīgais mērķis ir noteikt abu noteikumu identitāti vai līdzvērtību⁵⁷, un ka pārdevējs vai piegādātājs nevar apšaubīt pašu apstrīdētā noteikuma negodīgumu, atsaucoties uz īpašiem apstākļiem, tostarp atsevišķu apstrīdētā noteikuma apspriešanu, vai uz jauniem argumentiem, kuri nebija minēti *in abstracto* pārbaudes laikā. Šādā sistēmā pārdevēja vai piegādātāja tiesības, kas paredzētas Hartas 47. pantā, ir būtiski ierobežotas⁵⁸.

66. Vienlaikus tās tiesas kompetence, kura veic pārbaudi tiesā, ir būtiski ierobežota, kas izraisa jautājumus saistībā ar Hartas 47. pantu, kurā prasīta “efektīva tiesību aizsardzība”⁵⁹. Turklāt šāda sistēma kaitētu arī patērētāja tiesībām atteikties no negodīgā noteikuma nepiemērošanas⁶⁰.

67. Protams, atbilstīgi Hartas 52. panta 1. punktam tiesībām tikt uzklašātam var būt ierobežojumi ar nosacījumu, ka tie patiešām atbilst vispārēju interešu mērķu sasniegšanai un ka tajos tiek ievēroti samērīguma principi⁶¹. Šajā ziņā Polijas valdība norāda – manuprāt, pamatoti –, ka valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir ātri un efektīvi aizliegt prettiesisku noteikumu izmantošanu dažādās situācijās, kas var rasties tirgū, un izvairīties no daudzām tiesvedībām attiecībā uz līguma tipveida noteikumiem līdzvērtīgiem noteikumiem, kurus izmanto dažādi pārdevēji un piegādātāji⁶².

68. Šie apsvērumi, lai gan, protams, vērā ņemami, nevar, manuprāt, pamatot to īpaši nopietno pārdevēja vai piegādātāja tiesību tikt uzklašātam ierobežojumu, kas izriet no Civilprocesa kodeksa 479.⁴³ panta un Likuma par konkurences un patērētāju aizsardzību 24. panta 2. punkta 1) apakšpunkta, kuri interpretēti atbilstīgi pirmajai tēzei par interpretāciju, ņemot vērā arī to naudas sodu ievērojamo summu, ko atbilstīgi šā likuma 106. panta 1. punkta 4) apakšpunktam var noteikt pārdevējam vai piegādātājam⁶³.

69. Noteikumu iekļaušanas negodīgo noteikumu reģistrā galīgums apstiprina arī secinājumu, atbilstīgi kuram konkrētais valsts tiesiskais regulējums, kā tas interpretēts atbilstīgi pirmajai tēzei par interpretāciju, neatbilst samērīguma principam⁶⁴.

56 — Polijas valdība kā piemēru min to, ka *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu palāta) atsevišķā gadījumā ir apšaubījusi apstrīdēto noteikumu un to noteikumu, kas iekļauti negodīgo noteikumu sarakstā, līdzvērtību, lai gan tie no valodas viedokļa bija ļoti līdzīgi.

57 — Skat. šo secinājumu 30. punktu.

58 — Polijas valdība norāda, ka novērtējums *in abstracto* kontroles laikā tieši ir abstrakts un tādējādi tas nav atkarīgs no jebkādiem individuāliem apstākļiem, un, pat ja ikviens pārdevējs vai piegādātājs, kurš izmanto apstrīdēto noteikumu, varētu izmantot savas tiesības tikt uzklašātam *in abstracto* kontroles laikā pirms šā noteikuma iekļaušanas negodīgo noteikumu reģistrā, tas nekādā veidā neietekmētu tiesvedības iznākumu. Šajā ziņā es norādu, ka manas bažas par pārdevēja vai piegādātāja tiesībām tikt uzklašātam attiecas nevis uz *in abstracto* kontroli, bet drīzāk gan uz turpmāko citu pārdevēju vai piegādātāju komercprakses administratīvo vai tiesu kontroli.

59 — Skat. arī 1986. gada 15. maija spriedumu *Johnston* (222/84, EU:C:1986:206, 19. punkts), kurā tiesa nosprieda, ka tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību kompetentā tiesā ir vispārējs Savienības tiesību princips.

60 — Šajā ziņā skat. 2016. gada 14. aprīļa spriedumu *Sales Sinués* un *Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 40. punkts).

61 — Šajā ziņā skat. 2014. gada 11. decembra spriedumu *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

62 — Skat. arī šo secinājumu 40. punktu, tostarp 25. zemsvītras piezīmi.

63 — Skat. šo secinājumu 24. zemsvītras piezīmi.

64 — Tiesas sēdē Polijas valdība apstiprināja, ka noteikums, kas ierakstīts negodīgo noteikumu reģistrā, nevar tikt ne labots, ne izslēgts.

70. Kā apstiprina Komisija, pastāv alternatīvi pasākumi, kas atvieglotu patērētāju efektīvu aizsardzību pret negodīgiem noteikumiem, vienlaikus garantējot pārdevēja vai piegādātāja tiesības tikt uzklaštam. Tādējādi dalībvalstis netiktu traucētas īstenot pasākumus, ar kuriem tiek noteikts dažu līguma tipveida noteikumu iespējamais negodīgums⁶⁵, par kuru izmantošanu varētu sodīt, izņemot gadījumus, ja pārdevējs vai piegādātājs administratīvas procedūras vai tiesvedības laikā pierāda, ka īpašajos apstākļos tie nav negodīgi, pierādot, piemēram, ka par tiem ir notikusi atsevišķa apspriešanās.

71. Starp citu, *erga omnes* iedarbības neesamība nenozīmē, ka līguma tipveida noteikumu negodīguma konstatējumam nebūtu atturošas iedarbības, ciktāl pārējiem pārdevējiem vai piegādātājiem būtu tendence pārtraukt līdzīgu nosacījumu izmantošanu⁶⁶.

C – Par kolektīvām prasībām izbeigt izmantošanu

1) Par Direktīvas 93/13 7. panta 2. un 3. punktu

72. Kā apstiprina Komisija, ar Direktīvu 93/13 saskaņā ar tās 7. panta 2. un 3. punktu ir atļauts celt kolektīvas prasības par noteikuma izmantošanas izbeigšanu, kas faktiski pārsniedz līgumā noteiktās attiecības, jo šīs prasības nav atkarīgas no jebkāda individuāla strīda un tās var uzsākt personas un organizācijas, kurām ir likumīgas intereses aizsargāt patērētājus⁶⁷. Kā norāda vārdkopa “neskarot 7. pantu”, kas minēta šīs direktīvas 4. panta 1. punktā, 7. panta 2. punktā norādītās prasības papildina individuālās prasības⁶⁸.

73. Direktīvas 7. panta 2. punktā paredzēta preventīva un atturoša *in abstracto* kontrole⁶⁹, kuras mērķis ir noteikt, “vai līguma noteikumi, kas sastādīti vispārējai izmantošanai, ir negodīgi”, savukārt šīs pašas direktīvas 7. panta 3. punktā ir atļauts 7. panta 2. punktā minētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus atsevišķi vai kopā vērst pret vairākiem pārdevējiem vai piegādātājiem vienā un tajā pašā tautsaimniecības nozarē, vai to apvienībām.

74. No Tiesas judikatūras izriet, ka individuālajām un kolektīvajām prasībām atbilstīgi Direktīvai 93/13 ir “dažādi tiesiskie mērķi un sekas”⁷⁰. Turklāt atbilstīgi Direktīvas 93/13 preambulas divdesmit trešajam apsvērumam kolektīvās prasības iespēja tomēr neliek veikt “iepriekšēju pārbaudi attiecībā uz vispārīgiem nosacījumiem atsevišķos ekonomikas sektoros”. No tā es secinu, ka *ex ante* pārbaude, kas

65 — Šajā ziņā Komisija norāda, ka Polijas sistēmai, gluži otrādi, var būt ietekme, kas līdzvērtīga neapstrīdamai prezumpcijai. Šis apraksts man nešķiet pilnībā piemērots, jo Civilprocesa kodeksa 479.⁴³ pants, paildzinot saistībā ar pārbaudi *in abstracto* pieņemto lēmumu juridisko ietekmi, patiešām ir līdzvērtīgs pilnīgam tādu noteikumu aizliegumam, kuri ir identiski vai līdzvērtīgi tiem noteikumiem, kas iekļauti negodīgo noteikumu sarakstā (nevis tikai pieņēmumam par to prettiesiskumu).

66 — Šajā ziņā skat. Komisijas 2012. gada 6. novembra Ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par to, kā tiek piemērota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/22/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (COM(2012) 635, galīgā redakcija, 3.1. daļa), kurā ir norādīts, ka “pašai iespējai pieprasīt aizliegumu ir reāla preventīva ietekme sarunās ar tiem, kas pārkāpj tiesību aktus. Dažos gadījumos, no otras puses, ja pasākumi saistībā ar aizliegumu ir veiksmīgi un tiek paziņots, ka tirgotājs nodarbojas ar nelegālu praksi, citiem tirgotājiem ir tendence atturēties no līdzīgas prakses, pat ja spriedums tiem nav juridiski saistošs”.

67 — Skat. 2016. gada 14. aprīļa spriedumu *Sales Sinués* un *Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 29. punkts) un 2012. gada 26. aprīļa spriedumu *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 37. punkts un tajā minētā judikatūra), kurā Tiesa ir precizējusi, ka “šādas kolektīvās prasības var celt, pat ja noteikumi, kurus tiek lūgts aizliegt, nav tikuši izmantoti konkrētos līgumos”.

68 — Skat. arī ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumu apvienotajās lietās *Sales Sinués* un *Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:15) 56. punktu.

69 — Skat. 2012. gada 26. aprīļa spriedumu *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 37. punkts).

70 — Skat. 2016. gada 14. aprīļa spriedumu *Sales Sinués* un *Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 30. punkts). Lai gan kolektīvās prasības nav atkarīgas no jebkāda veida individuāla strīda, patērētājam ir tiesības uz to, ka “tiek ņemti vērā visi viņa prasījuma pamatu raksturojošie individuālie apstākļi” (spriedums, 2016. gada 14. aprīlis, *Sales Sinués* un *Drame Ba*, C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:252, 40. punkts).

veikta saistībā ar kolektīvu prasību, nevar ietekmēt *ex post* pārbaudi, kas veikta saistībā ar individuālu prasību pret citām pusēm⁷¹, kuras faktiski izslēdz to nolēmumu seku paplašināšanu, kas pieņemti par kolektīvām prasībām, tās attiecinot uz pārdevējiem vai piegādātājiem, kuri nebija tiesvedības dalībnieki⁷².

75. Šo secinājumu pastiprina papildinājums, ko veido Direktīvas 93/13 7. panta 3. punkts. Manā skatījumā, nebūtu jēgas saistībā ar šo punktu atļaut ieviest tiesvedības, kurās piedalās vairākas puses, ja lēmumi, kuri pieņemti saistībā ar kolektīvām prasībām, kas minētas 7. panta 2. punktā, jau ir saistoši visiem pārdevējiem un piegādātājiem. Šīs direktīvas sagatavošanas darbi arī atbalsta interpretāciju, atbilstīgi kurai lēmumi, kas pieņemti kolektīvu prasību par noteikumu izmantošanas izbeigšanu gaitā, kuras minētas 7. panta 2. un 3. punktā, ir saistoši tikai īpašas kolektīvas prasības pusēm⁷³.

76. Protams, attiecībā uz līguma tipveida noteikumiem, kuri reti tiek atsevišķi apspriesti, novērtējums, kas jāveic valsts tiesām, proti, novērtējums saistībā ar kolektīvu un individuālu prasību, bieži būs līdzīgs, pat identisks, kaut arī prasības puses nav vienas un tās pašas. Tādējādi lēmums, kas pieņemts saistībā ar kolektīvu prasību, būtu svarīgs precedents novērtējumam, kas jāveic turpmākas individuālas prasības laikā, kura attiecas uz identisku vai līdzvērtīgu noteikumu un var pat radīt prezumpciju par šā noteikuma negodīgumu. Tomēr pārdevējam vai piegādātājam, kas nav piedalījies kolektīvajā prasībā, nevajadzētu liegt iespēju atbilstīgi Direktīvas 93/13 3. panta 2. punkta trešajai daļai un Hartas 47. punktam noraidīt tādu prezumpciju saistībā ar individuālu prasību.

2) Par sprieduma *Invitel* ietekmi

77. Polijas valdība un Komisija uzsver, ka Tiesa spriedumā lietā *Invitel*, ir lēmusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 7. panta 1. un 2. punktu, pieļauj to, ka saistībā ar prasību par negodīgu noteikumu darbības izbeigšanu, kas norādīta minētās direktīvas 7. pantā, to lēmumu iedarbības, kuros konstatēts līguma tipveida noteikumu negodīgums, ietekme tiek paplašināta “attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši līgumu, kuram ir piemērojami tie paši [līguma tipveida noteikumi], ieskaitot patērētājus, kas nav bijuši tiesvedības par prasību izbeigt darbību dalībnieki”⁷⁴.

78. Šis rezultāts nepārsteidz, tas drīzāk izriet no kolektīvo prasību par negodīgu noteikumu izmantošanas izbeigšanu būtības un mērķa. Ja līguma nosacījums saistībā ar prasību par negodīga noteikuma darbības izbeigšanu ir pasludināts par spēkā neesošu un aizliegts, protams, ir jānodrošina, ka pārdevējs vai piegādātājs nevienā savā līgumā vairs neizmanto tos pašus līguma tipveida noteikumus, tostarp par negodīgu atzīto noteikumu. Pretējā gadījumā Direktīvas 93/13 7. panta 2. un 3. punktā paredzētajām kolektīvajām prasībām nebūtu nekādas lietderīgas iedarbības.

71 — Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumu apvienotajās lietās *Sales Sinués un Drame Ba* (C-381/14 un C-385/14, EU:C:2016:15) 56. un 72. punktu, kur 56. punktā ir norādīts, ka “kolektīvās prasības par [noteikuma] izmantošanas izbeigšanu, kas tomēr nevarētu aizstāt individuālās prasības vai tām radīt šķēršļus”, un 72. punktā, ka “saistībā ar kolektīvu prasību pieņemtam nolēmumam nebūtu tieši jāietekmē patērētājs, kurš nolemj darboties individuāli, lai arī tiesa, kurā iesniegta individuālā prasība, to, protams, ņems vērā”.

72 — Tik tiesām, kā tiesas sēdē apgalvoja Komisija, tāds tiesiskais regulējums, kāds ir pamatlietā, kas paredz, ka tiesu lēmumiem, kuros konstatēts līguma noteikuma negodīgais raksturs, ir *ergo omnes* iedarbība, šķiet, citās dalībvalstīs nepastāv. Skat. arī *Compendium du droit de la consommation, analyse comparative (EC Consumer Law Compendium)*, ko laikposmā no 2008. līdz 2012. gadam Komisijai sagatavoja starptautiska pētnieku grupa (http://www.eu-consumer-law.org/index_fr.cfm). No 2.C daļas VI nodaļas 3. punkta c) apakšpunkta par transponēšanu valsts tiesībās, kuras autors ir M. Ebers, izriet, ka tiesu vai administratīvie lēmumi, kas pieņemti saistībā ar kolektīvo prasību, vairumā dalībvalstu attiecas tikai uz pārdevējiem vai piegādātājiem, kuri ir lietas dalībnieki. Skat. arī 84. zemsvītras piezīmi.

73 — Sākotnējā Komisijas 1990. gada 24. jūlija priekšlikumā nebija neviena noteikuma, kas atbilstu pieņemtās Direktīvas 93/13 7. panta 3. punktam (COM(90) 322, galīgā redakcija). Šo punktu ieviesa ar grozīto Komisijas 1992. gada 4. marta priekšlikumu, kura 8. panta 3. punktā bija paredzēts: “Iepriekšējā punktā minētās prasības var kopīgi vērst pret vairākām personām, kuras izmanto vai gatavojas izmantot, vai arī iesaka izmantot tādus pašus līguma tipveida noteikumus vai identiskus noteikumus; kompetento iestāžu pieņemtais lēmums ir saistošs visām personām (izcēlums mans) (COM(92) 66, galīgā redakcija). Likumdošanas procedūras gaitā punkta formulējums tika grozīts, jo nebija ne mazāko norāžu par Savienības likumdevēja nodomu paplašināt to lēmumu ietekmes jomu, kas pieņemti saskaņā ar Direktīvas 93/13 7. panta 2. un 3. punktu.

74 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums (C-472/10, EU:C:2012:242, 44. punkts).

79. Sprieduma *Invitel* 40. punktā Tiesa pamatoti uzsvēra, ka ar negodīga noteikuma spēkā neesamības sankcijas piemērošanu attiecībā uz visiem patērētājiem, kas ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju ir noslēguši patērētāju līgumu, uz kuru attiecas tie paši līguma tipveida noteikumi, “tiek nodrošināts, ka patērētājiem minētais noteikums nav saistošs”⁷⁵, Tiesa atsaucās arī uz Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu, ar kuru dalībvalstīm – pēc Tiesas vārdiem – ir pienākums “izdarīt visus secinājumus”, kas saskaņā ar valsts tiesībām izriet no līguma tipveida noteikumu negodīguma konstatēšanas, lai patērētājiem minētais noteikums nebūtu saistošs⁷⁶.

80. Manā skatījumā – nav nekādu šaubu par to, ka šo judikatūru nevar piemērot šajā konkrētajā gadījumā.

81. Tiesa savu secinājumu pamatošanai spriedumā lietā *Invitel*⁷⁷ skaidri atsaucas uz ģenerālvokātes secinājumu 57.–61. punktu, kura savukārt izteica “nopietnas bažas” par *erga omnes* iedarbību uz pārdevējiem un piegādātājiem, kas nav tās lietas dalībnieki, kuras mērķis ir konstatēt apstrīdētā noteikuma negodīgumu; es pilnīgi piekrītu šīm bažām⁷⁸.

82. Turklāt jautājums, kas parādās Tiesā saistībā ar lietu, kurā taisīts šis spriedums, proti, negodīga noteikuma spēkā neesamības sankcijas paplašināšana attiecībā uz patērētājiem, kuri ar attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju noslēguši patērētāja līgumu, kuram piemēroti tie paši līguma tipveida noteikumi, acīmredzami atšķirās no tā, ko šajā lietā norādīja iesniedzējtiesa attiecībā uz finansiālu sankciju piemērošanu pārdevējam vai piegādātājam, kas nav *in abstracto* pārbaudes tiesvedības dalībnieki.

83. Plaša sprieduma lietā *Invitel*⁷⁹ piemērojamības interpretācija, kura attiektos uz tiesisko regulējumu, kurā paredzēta *erga omnes* ietekme attiecībā uz jebkuru pārdevēju vai piegādātāju, kas nav lietas dalībnieks, man nešķiet pamatota, un katrā gadījumā tā neatbilstu pārdevēja vai piegādātāja pamattiesībām⁸⁰.

3) Par Direktīvas 2009/22 interpretāciju

84. Manis atbalstīto Direktīvas 93/13 interpretāciju Direktīvas 2009/22 1. un 2. panta kontekstā, uz kuriem iesniedzējtiesa atsaucas pirmajā prejudiciālajā jautājumā, nevar apšaubīt.

85. Direktīvas 2009/22 par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību mērķis ir nodrošināt dažu direktīvu, tostarp Direktīvas 93/13, pilnīgu īstenošanu un it īpaši – apkarot pārkāpumus Kopienas iekšienē⁸¹.

75 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums (C-472/10, EU:C:2012:242).

76 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums *Invitel* (C-472/10, EU:C:2012:242, 42. punkts).

77 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums (C-472/10, EU:C:2012:242, 39. punkts).

78 — Skat. it īpaši ģenerālvokātes V. Trstenjakas [V. Trstenjak] secinājumu lietā *Invitel* (C-472/10, EU:C:2011:806) 60. punktu, kurā viņa norāda: “*erga omnes* iedarbība, kas ir nelabvēlīga personām, kuras nav lietas dalībnieki, būtu ne pārāk saderīga ar lietas taisnīgas izskatīšanas principu, it īpaši tādēļ, ka šīm personām būtu liegta iespēja pirms tās skaroša sprieduma pasludināšanas iesniegt savus apsvērumus par iebildumu par negodīgu noteikumu izmantošanu komercdarījumos. *Erga omnes* iedarbības gadījumā, kas skar arī tās personas, kuras nav lietas dalībnieki, nebūtu pietiekami ievērotas tiesības tikt uzklaustam, [...] līdz ar to apstrīdētais valsts tiesiskais regulējums nebūtu piemērots Direktīvas 93/13 7. panta izpratnē”.

79 — 2012. gada 26. aprīļa spriedums (C-472/10, EU:C:2012:242).

80 — Attiecībā uz pārdevēja vai piegādātāja tiesībām tikt uzklaustam skat. šo secinājumu 58.–71. punktu.

81 — Tas ir, pārkāpumus, kuriem ir ietekme dalībvalstī, kura nav tā dalībvalsts, kurā šie pārkāpumi sākušies. Skat. it īpaši Direktīvas 2009/22 preambulas 3.–7. apsvērumu un *Zało gramatu par patērētāju iespēju griezties tiesās un patērētāju strīdu risināšanu vienotajā tirgū* (COM(93) 576, galīgā redakcija), III.B.2. nodaļa. Atbilstīgi Direktīvas 2009/22 1. panta 1. punktam tās mērķis, kas minēts šīs direktīvas 2. pantā, ir aizsargāt patērētāju kopējās intereses, kuras iekļautas Savienības tiesību aktos, kas uzskaitīti tās I pielikumā, kura 5. punktā minēta Direktīva 93/13.

86. Šajā ziņā ar Direktīvas 2009/22 2. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktu ir noteikts pienākums dalībvalstīm izraudzīties tiesas vai administratīvās iestādes, kas ir kompetentas pieņemt nolēmumu sakarā ar kolektīvu pieteikumu, kurus iesniegušas tiesīgās iestādes šīs direktīvas 3. panta izpratnē, lai tostarp panāktu jebkuras tādas darbības izbeigšanu, kas ir pretrunā Direktīvai 93/13, lai panāktu nolēmuma vai paziņojuma par labojumiem publicēšanu, un piespriet atbildētājam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, iemaksāt naudas summu valsts kasē vai – jebkuram saņēmējam, kas noteikts valsts tiesību aktos, gadījumā, ja nav izpildīts nolēmums.

87. Attiecībā uz Direktīvas 2009/22 un Direktīvas 93/13 saistību pirmā papildina Direktīvas 93/13 7. panta 2. un 3. punktu, kuri arī attiecas uz prasībām par izbeigšanu⁸².

88. Nedz Direktīvas 2009/22 tekstā, nedz tās sagatavošanas darbos⁸³ es neredzu nekādu norādi par to, ka dalībvalstīm būtu atļauts piešķirt nolēmumiem, kas pieņemti saistībā ar šajā direktīvā minētajām prasībām, *erga omnes* ietekmi attiecībā uz pārdevējiem un piegādātājiem, kuri nebija tiesvedības par izbeigšanu dalībnieki. Ja tā būtu, tad Direktīva 2009/22 pārsniegtu tās sistēmas robežas, kas noteikta ar Direktīvu 93/13, kuru papildināt ir Direktīvas 2009/22 mērķis, ko nevar prezumēt, ja nav Savienības likumdevēja skaidra gribas izteikuma.

89. Komisijas aizgādībā tomēr tika skatīts tāds Savienības tiesību grozījums, lai dalībvalstis varētu paplašināt tādu lēmumu iedarbību, ar kuriem līguma noteikums tika atzīts par negodīgu attiecībā uz analogiem līgumiem⁸⁴. Tas tikai apliecina, ka šāds risinājums nav iespējams pašreizējā Savienības tiesību situācijā, proti, piemērojot Direktīvas 93/13 un 2009/22.

V – Secinājumi

90. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, es iesaku Tiesai uz pirmo *Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny* (Varšavas Apelācijas tiesas VI Civillietu nodaļa) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, to skatot kopā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīvas 2009/22/EK 1. un 2. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzēta naudas soda noteikšana pārdevējam vai piegādātājam, kas savos patērētāju līgumos izmanto tādus līguma tipveida noteikumus, kuri tiek uzskatīti par līdzvērtīgiem tādiem noteikumiem, kas jau ir atzīti par negodīgiem un tādēļ iekļauti publiskā reģistrā, ja šis pārdevējs vai piegādātājs nav piedalījies tiesvedībā, kurā konstatēts reģistrā norādīto noteikumu negodīgums.

82 — Direktīvas 2009/22 I pielikuma 1. [5]. piezīmē minēts, ka Direktīvā 93/13 ir ietverti “īpaši noteikumi par lietas ierosināšanu par aizliegumu”. Skat. šo secinājumu 72.–76. punktu attiecībā uz Direktīvas 93/13 7. panta 2. un 3. punktu.

83 — Direktīva 2009/22 līdzinās Direktīvai 98/27, kuras pamatā bija *Zała grāmata par patērētāju iespēju griezties tiesās un patērētāju strīdu risināšanu vienotajā tirgū* (COM(93) 576, galīgā redakcija).

84 — Skat. Komisijas 2012. gada 6. novembra ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par to, kā tiek piemērota Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/22/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību (COM(2012) 635, galīgā redakcija, 5.1. daļas b) punkta 2. apakšpunkts), kur attiecībā uz iespējamajiem juridiskā pamata grozījumiem ir norādīts, “ja kāds līguma noteikums ir atzīts par nelikumīgu, šā lēmuma ietekme būtu jāattiecinā arī uz visiem līdzīgiem pašreizējiem un turpmākiem līgumiem”. No šā paša ziņojuma 4.4. daļas izriet, ka lēmumiem par izbeigšanu vairumā dalībvalstu ir *relatīva* ietekme, proti, tie ir saistoši tikai konkrētajā lietā saistībā ar tiesvedības dalībniekiem. Skat. arī Komisijas 2008. gada 18. novembra ziņojumu par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/27/EK par aizliegumiem saistībā ar patērētāju interešu aizsardzību piemērošanu (COM(2008) 756, galīgā redakcija, 25.–27. daļa).